

За думата ал(ъ)кота в Учителното евангелие

*Екатерина Дикова
Институт за балканистика
с Център по тракология – БАН*

Проект КП-06-Н50/2

11.11.2021, София

Πояви в паметника – 6 в 3 слова

Сигнатура	БЪЛГ.	Грц.сѡтв.	Контекст
16/78a13	<u>αλκοτυ</u>	<u>πεινης</u>	καὶ οὐδὲ τῆς <u>πεινης</u> ἐλάμβανον <u>αἴσθησιν</u> H <u>αλκοτυ</u> же не <u>γούφααχου</u> .
16/80a13	<u>αλζκοτѢ</u>	[<u>πειναν</u>]	[πόθεν δὲ ἡμεῖς παραμυθησόμεθα τὴν <u>πειναν</u> τὴν ἡμετέραν;] ΚΟΥΔΟΥ <u>НАМЪ</u> <u>БОУΔΕΤЪ</u> <u>ΟΥΤѢΧΑ</u> • <u>αλζκοτѢ</u> <u>НАШЕΗ</u> •
16/80d16	<u>αλκοτου</u>	<u>πειναν</u>	ἐδύνατο μὲν γὰρ καὶ σβέσαι τῶν <u>ὄγλων</u> τὴν <u>πειναν</u> • ΜΟЖДАШЕ БО H <u>αλκοτου</u> <u>ΟΥΓΑΣΗΤΗ</u> •
16/82a08	<u>αλκοτѢ</u>	∅	H <u>βζ</u> <u>ΠΟΥΣΤΖΙΝΗ</u> <u>ЖΗΒΑΑΧΟΥ</u> • H <u>αλκοτѢ</u> <u>ΠΟΥΔΑΨΙΝΗ</u> <u>НЕ</u> <u>ῶΗΔΟΥΑ</u> •
27/130d18	<u>αλζκοτѢ</u>	<u>ἐσχάτοις</u> <u>κακοῖς</u>	καθάπερ γὰρ εἰάν τις τοὺς οἰκέτας ἴδοι, τοὺς ἐν τρυφῇ ὄντας, ἐαυτὸν δὲ ἐν <u>ἐσχάτοις</u> <u>κακοῖς</u> HAKOЖE BO AЦE <u>КЪТО</u> <u>ΟΥΖЪРΗΤЪ</u> <u>CBOЯ</u> <u>PAБЪИ</u> <u>βζ</u> <u>ΠΗΨИ</u> <u>COУΨA</u> • <u>CEBѢ</u> же <u>βζ</u> <u>αλκοτѢ</u> •
31/143a12	<u>αλκοτυ</u>	∅	<u>CΛAΒOXOΤHE</u> <u>HE</u> <u>Н8ΔΗΤЪ</u> <u>αλκοτυ</u> H <u>ЖАЖА</u> <u>HE</u> <u>ΜΟЖΕΤЪ</u> <u>ΟΥЖЕ</u> <u>ΤЪΡΠѢΤΗ</u> •

В речниците

ал(ъ)кота **ЛИПСВА** В:

- ✓ *Slovník jazyka staroslověnského;*
- ✓ *Старославянский словарь (по рукописям X-XI веков);*
- ✓ *Старобългарски речник [на ИБЕ];*
- ✓ *Старобългарски език. Текстове и речник;*
- ✓ *Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникам;*
- ✓ *Речник на грчко-црковнословенски лексички паралели;*
- + *Речници на отделни паметници.*

В речниците

αλ(ъ)κοτα **отразена** в:

- ✓ Срезн. Словарь древнерусского языка – XIV, XV в.;
- ✓ *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum* – *πεῖνα* XIII, XIV в.;
- ✓ Речник на църковнославянския език – късен Пролог;
- ✓ Словарь древнерусского языка (XI-XIV вв.) – XIV в. без грц.;
- ✓ Старобългарска читанка – без грц. и посочка;

- ✓ Словарь русского языка XI – XVII вв. – XII в.;
- ✓ В Изборника от 1076 г. – без грц. паралел.

В изследвания върху УЕ

- Горский, Невоструев 1859
- Михайлов 1895
- Пенкова 2013
- Кривко 2014
- Крысько, Мольков 2017
- Крысько 2017
- Жикова 2017: 148

Със същия корен в паметника – още 15

- 02/10a06 алъчющага Ø
- 03/11d06 алъчънааго (алъчющаго WH) πεινῶντα
- 12/67d06 алчюща πεινῶντα
- 13/68d16 алчюще Ø /в увод, преносна употреба/
- 16/77d16-17 алкати же нодаци тоῦ λιμοῦ γε καταναγκάζοντος
- 26/126b06 алчющиимъ Ø /в увод, преносна употреба/
- 28/133c16 алчъна Ø
- 32/144b06 възалкалъ Ø /в увод, Христос в пустинята/

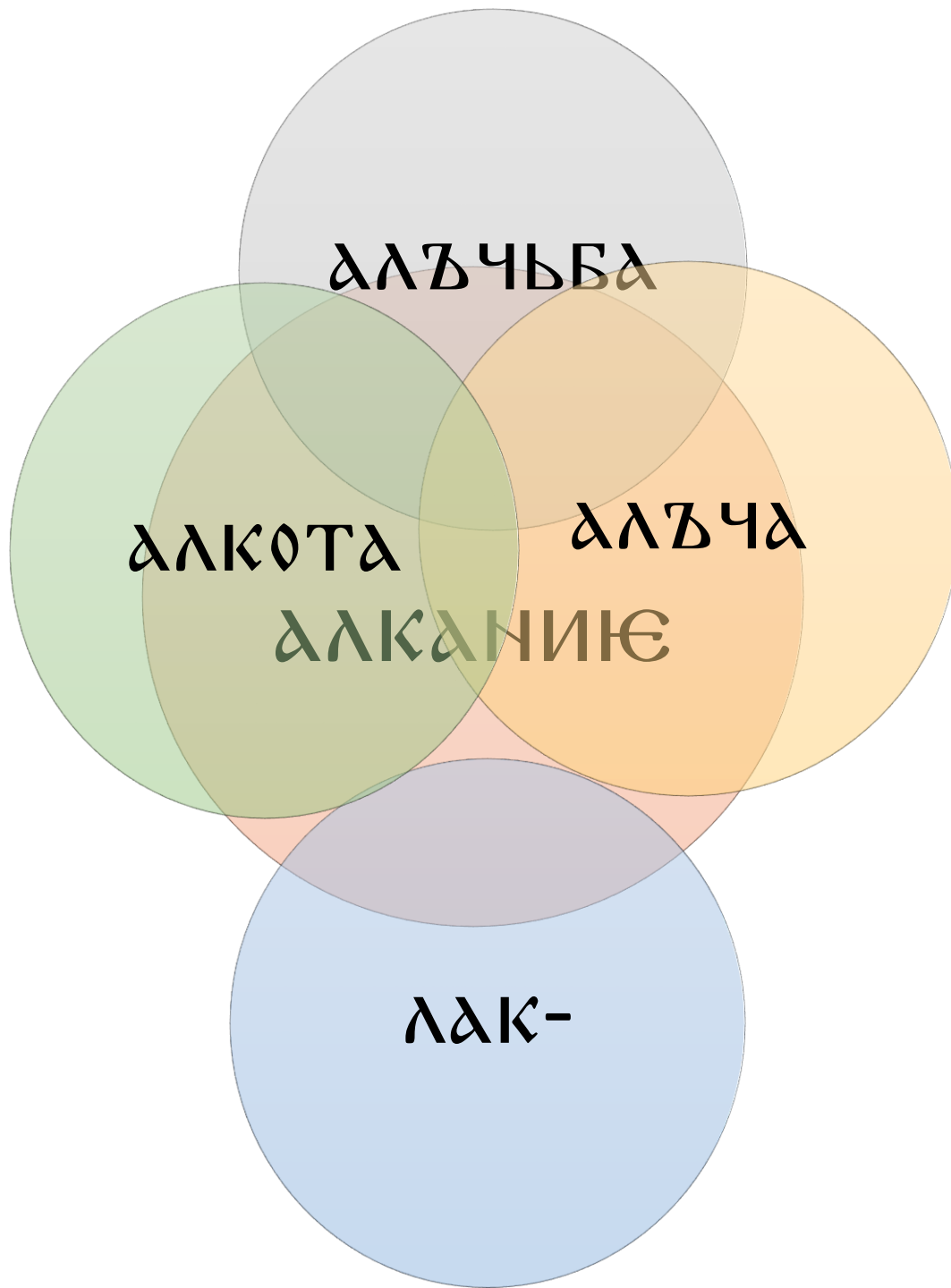

Със същия корен в паметника – още 15

- 32/150d13 алъкаχъ Ø /в заключение/
- 33/153c21 алъчънии Ø /в заключение/
- 42/195b21-195c1 възалкалъ Ø /оригинално слово/
- 47/212b10 възалкаχъ ἐπείνασα
- 47/212d19 алчънъ πεινῶν
- 47/210d21 алчънамъ Ø
- 49/220d04 алчѣцюумѣ Ø /в увод/

В речниците

- ал(ѡ)каниѣ – 1. λιμός;
2. νηστεία;
3. ∅ ‘αλчност, силно желание’;
- ал(ѡ)чѡба – νηστεία, ἄσκησις;
- ал(ѡ)ча – 1. λιμός
2. ∅ ‘пост’
- алѡчь – ∅ ‘глад’
- алкота – πείνη/ πείνα¹
- лакомиѣ, лакомъствиѣ, лакомъство, лакомость, алкота – ∅
‘αλчност; скъперничество’

ἈΛΚΟΤΑ

ГЛАДЪ

ПОСТЪ

ΓΛΑΔ- в Учителното евангелие

- 32/148cоб ΓΛΑΔΟΥ λιμοῦ
- 39/185a21 ΓΛΑΔЪНЫѦ СЪМЪРТИ ἀπὸ λιμοῦ θάνατον
- 39/185bоб ΓΛΑΔΑ λιμοῦ
- 43/199bоб ΓΛΑДЪ Ø /в заключение/
- 47/212d19 ΓΛΑДЪНЪ λιμῶντων

пост- в Учителното евангелие

- 23/118a03 постъ Ø /в увод/ и постъ дръжитьъ •
- 27/131c05 постомъ Ø /в заключение/
- 48/216b12 поста Ø /в увод/
- 48/217c21 постъ νηστείας
- 48/217d08 постъ νηστείαν
- 49/220c08 постъ Ø /в заключение/
- 49/220c10 постъ Ø /в заключение/
- 49/220c11 постъ Ø /в заключение/

+ 6 глаголни употреби със същия корен

Изводи за ал(ъ)кота

- ✓ В идиолекта на Константин Преславски;
- ✓ В старобългарския език;
- ✓ Превежда системно $\text{πεῖνη}/\text{πεῖνα}^1$;
- ✓ Допълва тезауруса от съществителни с корен -ал(ъ)к-;
- ✓ Метатезата в корена -ал(ъ)к- има смислоразличителна функция;
- ✓ Това е отлика с останалите южнославянски и западнославянските езици.

The image shows the front cover of an antique manuscript. The cover is decorated with a complex, repeating pattern of interlocking circles and floral motifs in gold, blue, and red. A central rectangular area is left blank, revealing the aged, yellowish paper of the book's endpaper. The Cyrillic text 'БЛАГОДАРИЖ' is printed in a bold, black, serif font across the center of this blank area.

БЛАГОДАРИЖ